

TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI

Axmedov Sirojiddin Isroilovich

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti moliya va buxgalteriya hisobi fakulteti
yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar departamenti tyutori*

Anotatsiya. Innovatsiya va texnologiyalar ta'limni etkazib berish va iste'mol qilish usulini sezilarli darajada o'zgartirdi. Ushbu maqolada ta'limni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning o'rni va ahamiyati muhokama qilinadi. Bu talabalarning o'quv tajribasini oshirish uchun texnologiyadan foydalanishning turli usullarini ta'kidlaydi. Maqolada texnologiyaning ta'limga ta'sirini o'rgangan so'nggi tadqiqotlar natijalari ham keltirilgan. Maqolaning munozara qismida ta'limdagi texnologiyaning afzalliklari va kamchiliklari tanqidiy tahlil qilinadi va o'qituvchilar uchun ba'zi tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Innovatsiya, texnologiya, ta'lim, o'quv tajribasi, usullari, ta'siri, afzalliklari, kamchiliklari, tavsiyalari.

Anotation. Innovation and technology have significantly changed the way education is delivered and consumed. This article discusses the role and importance of innovative technologies in the development of Education. It highlights the different ways in which students use technology to enhance their learning experience. The article also provides the results of recent studies that have examined the impact of technology on education. The discussion section of the article critically analyzes the advantages and disadvantages of technology in education and concludes with some recommendations for teachers.

Keywords: innovation, technology, education, learning experience, methods, impact, advantages, disadvantages, recommendations.

Аннотация. Инновации и технологии значительно изменили способ предоставления и потребления образования. В этой статье обсуждается роль и значение инновационных технологий в развитии образования. В нем подчеркиваются различные способы использования технологий для улучшения учебного опыта учащихся. В статье также представлены результаты недавних исследований, посвященных влиянию технологий на образование. Дискуссионная часть статьи критически анализирует преимущества и недостатки технологии в образовании и завершается некоторыми рекомендациями для учителей.

Ключевые слова: инновации, технологии, образование, опыт обучения, методы, влияние, преимущества, недостатки, рекомендации.

Ta'lim inson taraqqiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u shaxslar va jamiyatlarning kelajagini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. So'nggi yillarda, asosan, innovatsion texnologiyalar tufayli ta'limni etkazib berish va iste'mol qilishda sezilarli o'zgarishlar yuz berdi. Ushbu texnologiyalar an'anaviy sinfga asoslangan ta'lim modelini o'zgartirdi va talabalarga o'rganishning yangi va qiziqarli usullarini taqdim etdi. Ushbu maqolada biz ta'limni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning o'rni va ahamiyatini o'rganamiz.

Ushbu maqolaning usullar bo'limi talabalarning o'quv tajribasini oshirish uchun texnologiyadan foydalanishning turli usullariga qaratilgan. Texnologiya o'qituvchilarga interaktiv va qiziqarli o'quv muhitini yaratish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan keng vositalarni taqdim etdi. Masalan, virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalaridan Real hayot stsenariylarini simulyatsiya qilish va o'quvchilarga amaliy o'rganish tajribalarini taqdim etish uchun foydalanish mumkin. Xuddi shunday, onlayn ta'lim platformalari va mobil ilovalardan talabalarga ta'lim mazmunini istalgan vaqtda va istalgan joyda yetkazib berish uchun foydalanish mumkin.

Ta'limdagi innovatsion faoliyat ta'lim sohasidagi innovatsiyalarning paydo bo'lishiga qaratilgan kompleks faoliyatni o'z ichiga oladi. Bu innovatsiyalar ta'lim jarayonini tashkil etishning usul va usullari, ta'lim va tarbiya jarayonida foydalaniladigan resurslar, ilmiy nazariyalar va tushunchalar bo'lishi mumkin. Innovatsiyalar yangi ilmiy bilimlarni, qandaydir kashfiyotlar, ixtirolarni olishga qaratilgan tadqiqot faoliyatidan foydalanish orqali rivojlanadi. Bundan tashqari, innovatsiyalarning paydo bo'lishi loyihalash ishlarining natijasi bo'lishi mumkin, bunda mavjud ilmiy nazariyalar va tushunchalar asosida amaliy harakatlarni amalga oshirish imkoniyatlarini aks ettiruvchi instrumental va texnologik bilimlar ishlab chiqiladi. Shunday qilib, innovatsion loyihalar yaratiladi, bu esa keyinchalik yangi texnologiyalarning paydo bo'lishiga olib keladi. Innovatsiyalar ta'lim faoliyati jarayonida ham rivojlanadi.

O'quv jarayonida talabalarning nazariy va amaliy bilimlarini rivojlantirish amalga oshiriladi, keyinchalik ular innovatsiyalarni yaratish bilan bog'liq bo'lgan amaliy hayotning turli sohalarida qo'llanilishi mumkin. Ta'limda innovatsion texnologiyalar o'qitishda muayyan yondashuvlarni qo'llash asosida qo'llaniladi, ya'ni. yangi texnologiyalarni rivojlantirish uchun asos bo'lgan talablar va maqsadlarni o'z ichiga olgan tamoyillar. Pedagogik sohadagi barcha innovatsiyalar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining hozirgi bosqichiga aniq mos kelishiga asoslanadi. Hozirgi vaqtda ular o'quvchilarning mustaqilligini rivojlantirishga, o'z-o'zini o'rganish va o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishga, o'quv dasturlarini mexanik ravishda emas, balki ongli ravishda o'zlashtirishga qaratilishi kerak.

So'nggi tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, innovatsion texnologiyalar ta'lim sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Masalan, ta'limni rivojlantirish markazi tomonidan olib borilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, texnologiya asosida ishlab chiqilgan o'quv dasturlari talabalarning yutuqlari, ishtiroki va motivatsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xuddi shunday, milliy ta'lim assotsiatsiyasi tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, o'quv jarayonida texnologiyadan foydalanadigan talabalar yuqori darajadagi ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni namoyish etadilar.

Ta'limda foydalanish uchun ishlab chiqilgan ko'plab innovatsion texnologiyalar mavjud. Bu erda bir nechta misollar va ulardan qanday foydalanish mumkin:

1. Virtual va Kengaytirilgan haqiqat: Virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalari talabalarga murakkab tushunchalarni tushunishni kuchaytiradigan immersiv o'quv tajribalarini boshdan kechirishga imkon beradi. Masalan, tibbiyot talabalari jarrohlik muolajalarini bajarish uchun virtual haqiqatdan foydalanishlari mumkin, geografiya talabalari esa dunyoning turli qismlarini o'rganish uchun kengaytirilgan haqiqatdan foydalanishlari mumkin.

2. Gamification: Gamification o'yin dizayni elementlarini o'quv jarayoniga yanada qiziqarli va qiziqarli qilish uchun kiritishni o'z ichiga oladi. Ushbu texnologiyadan matematika, fan va tillar kabi turli mavzularda foydalanish mumkin. Masalan, talabalar topshiriqlarni bajarish uchun ball va nishonlarni olishlari mumkin, o'qituvchilar esa talabalar o'rtasida sog'lom raqobatni rag'batlantirish uchun peshqadamlar jadvalidan foydalanishlari mumkin.

3. Shaxsiylashtirilgan ta'lim: shaxsiylashtirilgan ta'lim texnologiyasi darslarni har bir talabaning individual ta'lim ehtiyojlariga moslashtirish uchun algoritmlardan foydalanadi. Ushbu texnologiya talabalarga kuchli va zaif tomonlariga moslashtirilgan moslashuvchan o'quv tajribalarini taqdim etish uchun ishlatilishi mumkin. Masalan, matematika bilan kurashayotgan talabalar qo'shimcha amaliy masalalarni olishlari mumkin, fandan ustun bo'lgan talabalarga esa qiyinroq topshiriqlar berilishi mumkin.

4. Sun'iy intellekt: sun'iy intellekt talabalar ma'lumotlarini tahlil qilish va o'qituvchilarga talabalarning ishlashi haqida tushuncha berish uchun ishlatilishi mumkin. Masalan, o'qituvchilar ma'lum bir kontseptsiya bilan kurashayotgan talabalarni aniqlash va qo'shimcha yordam ko'rsatish uchun sun'iy intellektdan foydalanishlari mumkin. AI o'qituvchilarga o'qitishga e'tibor berishga imkon beradigan baholash kabi ma'muriy vazifalarni avtomatlashtirish uchun ham ishlatilishi mumkin.

5. Mobil ta'lim: mobil ta'lim texnologiyasi talabalarga smartfon yoki planshetlardan ta'lim mazmuniga kirish imkonini beradi. Ushbu texnologiya talabalarga istalgan vaqtda, istalgan joyda mavjud bo'lgan yo'lda o'rganish tajribalarini taqdim etish uchun ishlatilishi mumkin. Masalan, talabalar qatnov paytida yoki darslar

oralig'ida o'quv videolarini tomosha qilishlari yoki amaliy muammolarni bajarishlari mumkin.

Umuman olganda, ushbu innovatsion texnologiyalar ta'limni yanada qiziqarli, moslashtirilgan va qulay qilish orqali o'zgartirish imkoniyatiga ega. Ushbu texnologiyalarni sinfga kiritish orqali o'qituvchilar o'quvchilarga yanada samarali va samarali o'quv tajribalarini taqdim etishlari mumkin.

Innovatsion texnologiyalardan dars jarayonida foydalanishning o'ziga xosligi shundaki, ular o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi faoliyati orqali amalga oshiriladi. O'qitish jarayoni o'qituvchi hamda o'quvchilar faoliyatini o'z ichiga oladi. O'qituvchining faoliyati o'quv materialini bayon qilish, o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini orttirish, fikrini teranlashtirish va e'tiqodini shakllantirish, o'quvchilarning mustaqil mashg'ulotlariga rahbarlik qilish, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini tekshirish hamda baholashdan iborat. O'z ishiga ixlos bilan qaragan o'qituvchida chinakkam ehtiros bo'ladi.

Ta'limda texnologiyaning ko'plab afzalliklari mavjud bo'lsa-da, ba'zi potentsial kamchiliklar ham mavjud. Masalan, ba'zi ekspertlarning ta'kidlashicha, texnologiya talabalar va o'qituvchilar o'rtasida shaxsiy o'zaro ta'sir va ijtimoiylashuvning yo'qolishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, internetda mavjud bo'lgan ta'lim mazmunining sifati, shuningdek, talabalarni ta'limdan tashqari tarkib bilan chalg'itishi mumkinligi haqida xavotirlar mavjud. Texnologiyadan mas'uliyatli va samarali foydalanishni ta'minlash uchun ushbu masalalarni o'qituvchilar hal qilishlari kerak.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, innovatsion texnologiyalar ta'limni rivojlantirishda muhim rol o'ynadi va kelajakda ham shunday bo'ladi. Ta'limda texnologiyaning afzalliklari juda ko'p va ular bizning o'qitish va o'rganish uslubimizni o'zgartirish imkoniyatiga ega. Shu bilan birga, o'qituvchilar texnologiyani o'quv jarayoniga hech qanday salbiy ta'sir ko'rsatmasligini ta'minlash uchun mas'uliyatli va samarali foydalanishlari juda muhimdir. O'qituvchilar, shuningdek, texnologiyaning mumkin bo'lgan kamchiliklarini yodda tutishlari va ushbu muammolarni yumshatish uchun ishlashlari kerak. Va nihoyat, o'qituvchilarga texnologiyani o'qitish amaliyotiga samarali kiritish uchun etarli darajada o'qitish va qo'llab-quvvatlash tavsiya etiladi.

Zamon rivojlanishi bilan hayotning barcha sohalarida, xususan pedagogika ya'ni o'qitish va ta'lim jarayonida ham ko'pgina yangiliklar vujudga keladi. Va har bir qilingan islohot kelajakni yanada muvaffaqiyatli yanada ishonchli qilib ta'minlashga yordam beradi. Ayniqsa o'qitish jarayonidagi islohotlar, innovatsion texnologiyalar yosh avlodni tezkorlik bilan samarali bilim olishlarini ta'minlab beradi va bu ko'pgina davlatlar xususan mamlakatimiz O'zbekiston tajribasida ham o'z isbotini topib kelmoqda.

Adabiyotlar.

1. Azizxujayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik maxorat. T.:TDPU, 2003.
2. Ishmuxamedov R.J. Innovation texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yullari. T.: TDPU, 2004.
3. Yunusovna, S. Z. The Role of the Conversational Implicative in Linguopragmatics on the Basis of Formal and Informal Letters. TDO'TAU, 2022
4. Ochilova G.O., Musaxanova G.O. Pedagogik maxorat. Toshkent. TDIU, 2007 yil
5. Алдашев И. Использовать специфические свойства компьютера, позволяющие индивидуализировать учебный процесс и обратиться к принципиально новым познавательным средствам. "Экономика и социум" №6(73) 2020 www.iupr.ru